

Potřeba dýchat

Školní exkurze většinou nebývají nic moc. Nejdříve sedíte v autobuse plném uřvaných spolužáků a poté posloucháte výklad nudného chlápka středního věku s monotónním hlasem. Domnívala jsem se, že návštěva bývalého koncentračního tábora v Terezíně nebude o nic lepší než exkurze do muzea fosílií, ale každý se někdy splete.

Obrovská pevnost před námi mi z nějakého neznámého důvodu naháněla husí kůži po celém těle. Když jsme pak prošli branou a uviděli sochu vyhublých lidí, kterým byla vidět žebra, všichni jsme zatajili dech.

Seděla jsem v rohu místnosti. Schoulená do klubička. Obklopená lidmi, které jsem vůbec neznala. Nikdo se o mě nezajímal. Všichni měli dost starostí s tím, jak mají přežít, kde sehnat jídlo nebo jak se co nejlépe zahřát. Vnímala jsem, jak jsem i já pomalu zhubla, a když jsem uviděla svůj odraz na hladině vody, zděsila jsem se. Mé lícní kosti byly hrozně vystouplé. Černé kruhy pod očima značily mé bezesné noci. Neměla jsem nejmenší tušení, kde jsou mí rodiče či má malá sestřička. Smrt tady číhala doslova na každém kroku. Nebyly žádné vyhlídky na světlejší zítřky. Nejhorší na tom všem bylo, že jsem byla nevinná.

Náš průvodce byl opravdu chlap ve středním věku, ale kupodivu vyprávěl poutavě a měl příjemný hlas. Když jsme se dostali ke stráni s malým kouskem zeleně, řekl:

„Tady si mohli Židé pěstovat pod dohledem dozorců zeleninu. Každý, kdo se o rostliny staral, měl veliké štěstí, protože si mohl nějaké to jídlo ukrást, ale bylo to riskantní. Dozorci často nechávali naschvál zeleninu shnit nebo pomrznout, aby nebyla k jídlu.“

Bylo teplé léto roku 1943, zrovna jsem dostala nejlepší práci, jakou zde člověk mohl mít. Plela jsem záhonky a starala se o brambory. Přestože při pohledu na ně jsem měla chuť si jednu utrhnout a syrovou ji celou sníst, nedovolila jsem si to, jelikož trest by byl tvrdý. Možná by mě nechali zemřít hladu na samotce. Mohla jsem se jen domnívat, co by zrovna dozorci vymysleli. Jejich nápady ve vymýšlení trestů neznaly mezí.

„Vězni zde dostávali většinou jen velmi málo jídla. K obědu byla jen řídká polévka se starým kouskem chlebu. Byla to spíše jen teplá voda.“ Procházeli jsme úzkou uličkou. Pokaždé, když jsem se dotkla stěny, zalil mě velice nepříjemný pocit, jako bychom ani my už nikdy neměli tyto cely opustit.

„Na samotkách většinou nebyli Židé, ale odpůrci režimu. Jako například komunisté nebo bývalí legionáři. Byli v té tmě úplně sami. Jídlo dostávali jednou za den, pokud se na ně úmyslně nezapomnělo.“

Svou práci jsem měla hotovou dlouho před obědem, u kterého nikdy není jisté, zda ho člověk dostane. Kráčela jsem po cestě mezi celami, slunce příjemně hřálo a vlastně by to byla hezká podívaná, kdybych od samotek neslyšela křik vězňů, který rval nejen ušní bubínky, ale i srdce. Přikryla jsem si uši dlaněmi a rozeběhla se pryč.

Myslela jsem jen na ty lidi, co v Terezíně museli žít. Děsilo mě, že lidé opravdu dokážou být taková zvířata. Nechápala jsem, jak někdo něco takového může udělat kvůli rasové zaujatosti, kvůli moci nebo majetku. Copak tohle někoho může činit šťastného?

Příliš jsem si neuvědomovala, kam jdu. Mé nohy někam samy vedly tělo, hlava se vůbec nezúčastňovala. Probralo mě, až když mi nějaký člověk trhnul ramenem, abych nemohla jít dál. Pořádně jsem se rozhlédla. Nacházela jsem se uprostřed brány, za kterou byly další samoty, ale především obrovské místnosti nemocných. Vyděšeně jsem vydechla a podívala se na svého zachránce. Vedle mě stál chlapec, kterému mohlo být stejně jako mě. Měl lhostejný pohled, vůbec ne utrápený nebo bázlivý, dokonce bych řekla, že se díval trochu pobaveně. V ústech přežvykoval stéblo zelené trávy. Při pohledu na jeho přežvykování jsem dostala hlad.

Naše kroky pokračovaly do novější části, kde se nacházely veliké místnosti s nepohodlně vypadajícími palandami, kde byli kdysi nuceni žít lidé. V místnosti stála jen malá kamínka a okolo oken byly díry, takže dovnitř profukovalo. Na fotografiích byli zachyceni lidé, kteří se celý vyhublí tísnil na těch pár dřevěných trámech, jež jim sloužily jako postele. Když udeřila jakákoli nemoc, měli ji všichni.

„Jsi normální? Víš, že tam jsou těžce nemocní, a i kdyby nebyli, tak za chvíli budou.“

„Jen jsem hledala rodiče,“ špitla jsem potichu.

„Tam je rozhodně nehledej,“ ukázal výhružně prstem na ony dřevěné dveře. „Pojď pryč. Mám z tohohle místa husí kůži.“ Zamračil se a rozešel se pryč. Já jsem poslušně cupitala za ním, protože jsem si už opravdu potřebovala s někým popovídat.

„Co jsi tam dělal ty?“

„Přemístili tam jednoho kluka od nás z cely. Myslím, že to nebylo nic vážného, a on nechtěl, ale sesypali se na něj. Neměl šanci se ubránit.“

„Proč by se bránil, mohou ho tam přece vyléčit!“ nechápala jsem jeho slova. Podíval se na mě s pozvednutým obočím.

„Jak jsem říkal, i když nejsi vážně nemocnej, tam brzo budeš. Nikdo tam nechce, protože je jasný, že jsi skončil,“ mávl ledabyle rukou. Nechápala jsem jeho klidnou tvář.

„Ti lidé nedostanou žádné léky?“

„Nikdo tady nedostane žádný léky, děvče,“ zasmál se pobaveně. „Jsme tu jenom jako čekatelé na smrt, tak proč by se o nás starali?“

Nevěřicně jsem zakroutila hlavou. „To, to přece ne! Jenom nás sem odložili. Chápu, že chtějí náš majetek, ale ten už přece mají, a pak nás pustí. Tohle všechno dělají jen proto, abychom se báli!“ Ten kluk jen zavrtěl hlavou. Cítila jsem strašnou beznaděj.

„Brzo nás přeřadí jinam, a tam ...“ stále kroutil hlavou. Zvedl se mi žaludek a má dnešní snídaně musela ven.

„Jsi v pořádku?“ zeptal se mě. Celá bílá jsem se zmožila jen přikývnutí. Oba jsme si sedli na zem a opřeli se zády o kamennou zeď za námi. „Když jsem o tom poprvé slyšel, stalo se mi totéž.“

„Tento tábor sloužil pouze jako deportační. Židé zde mohli žít několik let, ale také jen pár týdnů. Ve snaze po konečném řešení židovské otázky byli po tisících deportováni do vyhlazovacích táborů, kde byla většina hned po příjezdu nahnána do plynových komor.“

Na obědě jsem si přisedla ke svému novému kamarádovi. Varoval mě, ať raději rodiče nehledám, protože bude lepší, když si je budu pamatovat jako dva milé, věčně se usmívající lidi. A ačkoli jsem to nehodlala vzdát, nic jsem nenamítala. Něco mě na tom klukovi děsilo. Ta jeho lhostejnost, choval se, jakoby se tady narodil a žil po celá léta.

„Jak to děláš?“ zeptala jsem se ho nesměle.

„Co myslíš?“

„Jsi tak v klidu!“

On se jen zasmál. „A co jiného mi zbývá?“ odpověděl otázkou, a to mě neuvěřitelně naštvalo. Pokrčila jsem rameny a nepřestávala ho podezřívavě pozorovat. V mé hlavě se odehrávalo hned několik nesmyslných scénářů.

„Jsem ze sirotčince,“ přiznal po chvíli tíše a podíval se mi hluboce do očí, až jsem musela odvrátit zrak.

„Promiň, ale nechápu, co to vysvětluje,“ zamračila jsem se.

„Už odmalička jsem byl sám. Nevím, jaký to je mít rodinu. Vlastně to tu není o nic horší než v sirotčinci,“ prohlásil tíše a zabořil lžičku do své řídké kaše.

Všichni jsme seděli na nádvoří a svačili. Náš průvodce si povídal s učitelkou a něčemu se společně smáli. Parta kluků po sobě házela jídlem s cílem trefit se do pusy toho druhého. Holky se při pohledu na kluky dobře bavily a já také, ačkoli mi to vtipné nepřipadalo. Přišlo mi to jako zneuctění tohoto místa. Lidé tu umírali hladem, a oni házeli jídlo po zemi.

Stála jsem opřená zády o kamennou zeď za mnou, schovaná pod krátkou stříškou. Spustil se totiž prudký déšť. Tak prudký, že se dozorcí před ním ukryli. Když odešli, všichni mysleli na jedno a totéž. Cesta k jídlu byla téměř volná. Nikdy bych něco takového neudělala. Já ne. Byl tu ale jeden opravdu vysílený muž s dlouhým tělem a nohama tenkýma jako mé ruce. Na nic nečekal a rychle si utrl několik brambor. Začal je do sebe neuvěřitelnou rychlostí cpát. Možná by si toho nikdo nevšimnul, jenomže tenhle muž neměl štěstí. Jeden z dozorců se v tu chvíli otočil a jediným výstřelem ho trefil do hlavy. Zatajila jsem dech a několik lidí okolo mě

vykřiklo. Jeho mrtvolné oči se dívaly pouze na mě. Nebylo v nich vůbec nic a mě bylo jasné, že po smrti nikoho z nás ráj nečeká.

Stalo se to tak rychle, že jsem ten útok na dozorce nestihla ani zaznamenat. Muž podivuhodně podobný mému tatínkovi po něm skočil. Vyrazil mu zbraň z ruky, ale to už ho chytily další dva a on se nemohl ani hnout. Napadený Němec měl kabát celý špinavý od bahna. Naštvaně začal něco německy křičet na toho prošedivělého muže, a ten mu s výsměchem plivnul do tváře. Když mu jeden z dozorců dal pěstí a jeho tvář se otočila směrem ke mně, poznala jsem ho. Stejně jako on mě. Byl to on a já ho zřejmě viděla naposledy. Propukla jsem v nekončící pláč.

Ve staré pevnosti se nacházela část, kde byla tajná chodba. Dříve sloužila k obraně pevnosti a dnes jí ročně projde několik set turistů. A já bohužel nebyla výjimkou. Šla jsem, jak nejrychleji to šlo, ačkoli na mě kamarádka křičela, ať zpomalím. Ten stísněný prostor mi nedělal dobře. Se sklopenou hlavou jsem vyběhla na vzduch a užívala si ten pocit volnosti. Když jsem se trochu vzpamatovala, rozhlédla jsem se kolem sebe. Jeden velký náhrobek a šibenice. Nacházeli jsme se na bývalém popravišti.

Téměř všichni vězni byli vyhozeni ven z cel a posláni na popraviště. Ostatní měli vyděšené výrazy, až na mě. Šli jsme se na popravu jen dívat. My nebudeme obětí a právě to bylo něco, co mě děsilo. Prodrala jsem se do první řady, ačkoli jsem si nebyla jistá, zda to chci vidět.

Dva dozorcí vláčeli za ruce mého tatínka a já se znovu rozplakala. Teď ho už navždy ztratím. Nedokázala jsem se s tím smířit. Postavili ho před zeď. Jeho tvář byla nanejvýš klidná, když si mě všimnul, smutně se usmál. Zakroutila jsem nevěřícně hlavou, ale on jako by se se svou smrtí už dávno smířil.

„Jsme tu jen jako čekatelé na smrt...“ proběhla mi najednou hlavou slova toho chlapce. Pokud to tak je, nemá smysl se zde dál trápit. Napadla mě zbabělá myšlenka. Zemřeme společně, jen tak se dá ukončit ta neutichající bolest. Nemám naději tohle přežít. Němci nabili své zbraně, zamířili. Bylo jich tolik na jednoho člověka. Nikdo z nás nemá kam utéct. Rozeběhla jsem se ke zdi a strhla svého tatínu na zem. S hlasitým výstřelem se několik kulek zarylo do mého těla. Všechno jako by se najednou zpomalilo. Uvolněně jsem vydechla a padala k zemi, stejně jako tatínek. Leželi jsme vedle sebe a on mě pevně chytil za ruku. Umírali jsme.

„Neumírej prosím, Hano!“ vykřikl zoufale hlas u mého ucha. Usmála jsem se a pak už mě pohltila jen černočerná tma. Přece jenom jsem se z tábora smrti dostala.

Je děsivé, kolik dětí, ale i dospělých kvůli válce zemřelo. Bohužel se lidé ze svých minulých chyb neponaučili a válčí spolu dodnes. Ať už na Ukrajině nebo v Sýrii, válka má vždy něco společného. Plodí sirotky, kteří přichází o své rodiče. Nedokážu si něco takového ani představit. A ačkoli se těmto dětem snaží mnozí pomoci, rodiče už jim vrátit nelze.